

הלכות פסח תנמיתם

שג

שהחמין נדבק בו אלא צריך לכבסו היטב¹²⁷ ואפילו לא עשה מצות כפעם הא' אלא על עבר אחד של הסדן אין לו להפכו לעשות על עבר השני בלא כיבוס לפי שהחמין מבצבץ ויוצא מעבר על עבר¹²⁸ וקודם הכיבוס צריך להתיר כל התפירות שבו כמו שנתבאר בס' תנ"ג¹²⁹ חזן מן התפירות שבאימרא שאין צריך להתיר לפי שאין דרך לעשות מצות על האימרא אלא באמצע הסדן ואם עבר ועשה עליו מצות בלא כיבוס אם הוא תוך הפסח יש לאוסרן כיון שהחמין בפסח במשהו וקרוב לודאי שנתערב בהן פירור משהו אך אם הפך הסדן או שכבסו אף שלא התיר התפירות אין להחמיר ולאסור המצות¹³⁰:

לא העריבה שלשין בה יש לזוהר שלא יהיה בה שום גומא וסדק¹³¹ שלא יוכל לנקרם אחר הלישה¹³² ואפילו על שפתה לא יהיה שום גומא וסדק שלא יוכל לנקרם¹³³ לפי שהבצק הנכנס שם מתחמין כששוהה שיעור מיל ואח"כ כשהחזר ולש בה מתערב בצק זה כעיסה¹³⁴ וכיצד יעשה אם יש סדקים בעריבה ירחיב אותם כרוחב אצבע או פחות כדי שיוכל לנקרם היטב ואחר כך יסתמך ויחליקם להשוותם יפה¹³⁵:

לב ובמדרה שמכניסין בה הפת לתנור ומצויאין בה מן התנור תהא חלקה כלי שום סדק וגומא שלא יכנס לשם בצק ויתחמין¹³⁶ אבל כשהיא חלקה אין בצק מתרבק בה כלל ולכן אין צריך להדיתה כלל אחר גמר האפייה אף שצריכה לו לחזור ולאפות בו פעם אחרת¹³⁷:

תם דיני מצות המצוה וכו' י"ב סעיפים:

א כבר נתבאר בסמ"ג¹³⁸ שאין אדם יוצא ידי חובתו אלא במצה שישראל בן דעת נתעסק בלישתה ועריכתה ואפייתה¹³⁹ לשם הפסח אבל אם באחד מהעסקים הללו נתעסק נכרי או הרש שומה וקמן¹⁴⁰ דהיינו שאינו שומע ואינו מדבר¹⁴¹ או שומה דהיינו שמאבד מה שנותנים לו¹⁴² או קמן דהיינו שלא הביא שתי שערותיו אפילו אם ישראל גדול בן דעת עומד עליהם ומלמדם ומזהירים שיתעסקו בה לשם הפסח אין אדם יוצא בה¹⁴³ לפי שהנכרי אינו שומע בקול ישראל המזהירו והוא עושה על דעת עצמו¹⁴⁴ ואינו מתכוין לשם

ב שו"ת מהרי"ל ווייל סי' קנ"ג מ"א בריש הסימן וראה לקמן סי' כ"ב (לענין נקור). לעיל סי' תנ"ג סמ"ז (לענין מדינה).
ג ראש"ש סי' כ"ב, ב"ש שאלתו פ' צו שאילתא עני. פור וש"ע סי' א.
ד תרימות פ"ק מ"ב סי' א. א"ח סי' ג. וז"ל לעיל סי' נה סמ"א. סי' קצ"ב סי'.
ה ברייתא הנ"ל ד. א. מ"ז מה"י שם. וראה לקמן יו"ד סי' א. סי' קס"ג ל"ג.
ו מהרי"ל הל' אפיית המצות (ע' עני בני מצוה). חז"י שם (יג שנים יום א'). וראה לעיל רס"י ל"ט (לענין דאורייתא). סי' נה סי' (לענין רבנן). הערות לש"ע אר"ח. מ"מ יענינם. תיבול תורה (ג"ג) ה' ע"ג.
ז שו"ת מהרי"ב ח"א סי' כו וסי' תקנ"ג (שולחנותנו) אינו מחלק בין נכרי לרשע שומה וקמן, ובין שומה לרשע וקמן, ובין אחרים ואיום אותם למלמדם ומזהירים).
ח מהרי"ל הל' אפיית המצות (ע' סמ). לענין נכרי. ח' גיטין כג. א. רשב"א שם. מהרי"ל שם.

קלו ת"א סי' תנ"א סוף פ"ק לה.
קלח מ"א שם. ח"י כאן ס"ק ב.
קלט סוף פ"ק לה.
קמ חז"י ט"ז סוף פ"ק. וראה מנחת פתים הוספות א"ח סי' תנ"א ס"ח.
קמא מהרי"ל הל' העלה (ע' כז).
קמב מהרי"ל שם (ע' כח). רמ"א ס"ד. ע"י אלה וז"ל סוף פ"ק יא.
קמג מהרי"ל שם. מ"ז ס"ק ז. מ"א ס"ק יג ד"ה מוקף. ע"י אלה וז"ל שם.
קמד רמ"א שם.
קמה מהרי"ל שם. מ"א שם. ח"י סוף פ"ק לה.
קמו מהרי"ל. שו"ת מהרי"ל ווייל סי' קנ"ג. מ"א ס"ק יג.
קמז הלכות ונהניו מהרי"ש סי' שו אות א. מהרי"ל ט"ז סוף פ"ק אפיית המצות (ע' פא). ח"י ס"ק כא.

סימן תס

א סוף פ"ק.

הלכות פסח תש

דש

הפסח וחרש שומה וקמן אין בהם דעת לבוין לשם הפסח ואף אם הם אומרים בפירוש שמתכוונים לשם הפסח אין כוונתם ומהשבתם שיה כלום כיון שאין בהם דעת¹⁰.

ויש חולקין על זה וואמרים שאם ישראל גדול בן דעת עומד ומשגיח עליהם שלא לתחמין העיסה בידיהם אף על פי שהם אינם מתכוונים לשם הפסח שאין צריך כלל שתהא כוונת הלישה לשם פסח אלא שיהא השימור מחימין מלישה ואילך לשם הפסח כמו שנתבאר בסיומן תנ"ג וכאן הרי ישראל בן דעת עומד עליהם ומשגיח על העיסה שבידיהם ומשמרה מחימין לשם פסח¹¹.

והעיקר כסברא הראשונה¹² ומכל מקום בשעת הרחק שאי אפשר בענין אחר כגון וקן או חולה שאי אפשר לו ללוש ולאפות בעצמו והוא בין הנכרים ואין שם ישראל יש לסמוך על סברא האחרונה¹³ ומכל מקום נכון הרבר שילמד ויזהר את הנכרי שיעסוק בה לשם פסח¹⁴ וגם הוא יסייע קצת בלישתה¹⁵ שאו עושה הנכרי על דעת הישראל המסייעו ולא על דעת עצמו¹⁶ כמו שנתבאר בסיומן י"א¹⁷ ע"ש.

ואם אפשר לו למצוא ישראל אפילו חרש שומה וקמן מוטב שיעשו הם שהם שומעים בקולו ועושים לדעתו משיעשה על ידי נכרי שאינו שומע בקולו¹⁸:

ב הנזקק שמנזקין המצות של מצוה יש להסתפק אם מותר לעשותו על ידי נכרי או על ידי חרש שומה וקמן¹⁹ וטוב להחמיר בכתהלה²⁰ אפילו ישראל בן דעת עומד עליהם ומזהרים לשם הפסח אבל שאר המצות אע"פ שישאל קדושים הם ונהגו לעשות להם שימור מחימין לשם הפסח²¹ מכל מקום נוהגים לזקקם על ידי קטנים כיון שגם גדולים עומדים על גביהם²² ומשגיחין על המצות שבידיהם שלא יבאו לדי חומין וזה נקרא שימור גמור לפי סברא האחרונה שנתבאר עיין סי' תע"ג²³:

ג גדולי החכמים היו משתדלין בעצמן במצות מצוה ועומדין על עשייתן ומזרזין את העוסקים בהן ומסייעין בעריכתן²⁴ וכן ראוי לכל אדם לעשות להמפל הוא עצמו במצוה²⁵ שכן הוא ככל המצות²⁶ מצוה בו יותר מבשלוהו²⁷:

10 ת"א שם.
11 ראה מ"מ תינונים.
12 יז סעיף ד (שמועלי סיע בנימוית צציות), וסי' לב ס"ב (בעיבד עירות).
13 יח מ"א שם (קמן). ח"י ס"ק ב (חרש שומה וקמן). וראה רשב"א שם (שיש כמה פוסקים הדתורים בחרש שומה וקמן ולא בנכרי). וישן כג, א (חלק בידיהם מטעם זה לענין גט).
14 יט מ"א שם בירש המימן.
15 כ מ"ז ס"ק א ר"ה העולה.
16 כא ח"י ס"א תנג סוף ס"ק כג.
17 כב ח"י ס"ק ג.
18 כג סעיף י (שבל המצות שלנו שמורות, אבל יש לחוש שטא נעשו ע"י חרש שומה וקמן).
19 כד מור ושע"ע ס"ב, שכן הנה נוהג הרא"ש. וראה גם הר"י גיאת ח"ב (ע' צג) ורא"ש פ"ב סי' כג בשם רב היא גאון (מנהג כעלי מנשה וחסידים).
20 כה שר"ע שם. וראה גם לעיל סי' תנג ס"ג.
21 כו כרע"ל סי' רג מ"ד ש"ג.
22 כז ת"א ס"ק ב.

ט חולין דף יב, ב (קמן אין לו מחשבה, כשאנה ניכרת מתוך מעשיו), תוס' שם ר"ה ותובעו (שכשאנה ניכרת מתוך מעשיו לא מזה אמירה). רשב"א שם, בסוף התשובה (שבגנה לכת הוכחה כלל ממועשיו). וראה לעיל סי' לב ס"ב.
י רב היא גאון (לענין אפה). הובא במאה שערים למהר"י גיאת (ח"ב ע' צג). רא"ש פ"ב סי' כג. מור. אחרות חיים ה"ל המין ומצה סק"ז (כשם רב האי לענין לישת). ב"ח ר"ה המימן (דה"ח לישת). שו"ת מהר"ח אור ורעו סי' לה וסי' קנג (לענין לישת).
יא מדר"ח אור ורעו שם. וראה הערות לשר"ע אור"ח.
יב שו"ע ס"א. וראה לעיל סי' יא מ"ד (לענין פנויות צציות. שמיר ברש שומה וקמן כשרול עומד על גביה). וק"א ס"ק ב (שלמד זה מאן).
יג מנהגים (קלויור) סי' צג אות א. א. הנהג מהרש"ל לפור. ביח מ"א ר"ה ולענין הלכה. מ"ז סוף ס"ק א.
יד מ"א ברש המימן.
טו מ"א שם (ממעם האמר לעיל סי' לב ס"ב). וראה לעיל סי' יא ק"א ס"ק ב (שהולק עליו ומכר ששנים זה לא שרף רק עיבורו). וראה תוס' וישן כג, ב ר"ה ורא, ובחולין י"ב, ב ר"ה מאן (מעם נוסף חלק בה).

הלכות פסח תס

שה

ך ועכשיו שנתקלקלו הדורות ורוב המון עם אין נוהרין ככל דקדוקים שדקדקו חכמים בשמירת המצות מחויובין ראוי לכל אדם אף בשאר המצות לעמוד על עשייתן¹⁰¹ ולא להאמין לעמי הארץ¹⁰²:

ה הלש עישה אחר זמן איסור חמץ טוב? שיאמר בשעת לישא כל פירורין שיפלו בשעת לישא ועירוב¹⁰³ וכן הבצק שידבק בכלים¹⁰⁴ אני מבטל ומפקיר אותם וכשהוא אומר כן אף כשיתחמצו הפרורין אינו עובר עליהם ככל יראה וכל ימצא אף אם יש בהם כזית כשיתקבצו ויתדבקו יחד כיון שבכר ביטלם קודם שנתחמצו שאז הם עריין כרשותו לבטלן ולהפקירן כמו שנתבאר בס' תמ"ד¹⁰⁵ אבל אם לא יבטלם קודם שיתחמצו יש לחוש שמא לא יבערם מן העולם מיד¹⁰⁶ לאחר שנתחמצו ויעבור עליהם ככל יראה וכל ימצא מדבריו סופרים אף שאין בהם כזית כמו שנתבאר בס' תמ"ב¹⁰⁷.

(ואף שנתבאר בס' תל"ד¹⁰⁸ שהפרורים אין צריך לבטלם ולהפקירם כלל שמאליהם הם הפקר היינו פירווי הפת שאי אפשר שיתדבקו יחד וכל פירוד בפני עצמו אינו חשוב כלום ובמל מאליו אבל פירווי בצק¹⁰⁹ כיון שאפשר¹¹⁰ שעל ידי כיבוד הבית יתקבצו¹¹¹ ויתדבקו ויהיו חתיכה אחת יש בהן חשיבות קצת ואינן בטלים מאליהם).

וכשמבטל הפירורין יאמר הפירורין יהיו הפקר או אני מפקירם ולא כמו שנוהגים המון עם לומר פירורין הפקר דמשמע שמאליהם הם הפקר ולא שהוא מפקירם¹¹² ואף שיש מי שיישבו המנהג¹¹³ מכל מקום יותר טוב לומר כלשון המבורר יותר ועכ"פ שיאמר כלשון שמבין¹¹⁴ כמו שנתבאר בס' תל"ו¹¹⁵:

ו ולאחר גמר הלישה צריך לכבד את הבית¹¹⁶ ואת השולחן¹¹⁷ שעשו עליו מצות ואת מקום הלישה¹¹⁸ כדי לבער את הפרורין שאע"פ שבטלם קודם שנתחמצו מכל מקום לאחר שנתחמצו צריך הוא לבערם שלא יהיה חמץ כרשותו בפסח¹¹⁹ והפירורין שמוצא ישרפם¹²⁰ ולא ידרסם ברגליו בעפר שאף על פי שהם מתבערים בכך מכל מקום כיון שבכר הגיע זמן איסור חמץ אין ביעור חמץ אלא כשריפה לפי מנהג מדינת אלו¹²¹ לפיכך טוב שמיד שהפירורין נופלין לארץ קודם שיתחמצו ידרסם ברגליו¹²² בעפר כדי שיתבערו מיד ולא יצטרך לשרפם אחר כך¹²³:

ואיכא), והמ"ז שם (ס"ק ג), בשם מהר"ל הדיישני כו' (עד שהא בהן כוית).
לט מהר"ל שם.
מ דרכי משה ס"ק ב, בשם מהר"י [ברונא], משה משה
ס' תקע"ט. ש"ח מ"ס פסחים (קמא, תר"ם) ד"ה
ושמרתם. ס"ז שם.
מא וד"א שם. ח"י ס"ק ח.
מב וד"א שם.
מג סעף ח.
מד מהר"ל שם. ס"ז שם.
מה מ"א שם ד"ה יודר.
מו שו"ת מהר"י וייל ס' קצ"ג ח"י ס"ק ו.
מז מהר"ל שם, וברע"ל ס' תלא ס"א. ס' תמה ס"ב.
מח מהר"ל שם. ס"ז שם.
מט ברע"ל ס' תמה ס"ג.
נ ראה לעיל ס' תמה ס"ד.
נא שבבלי הקטש ס' ריא. מ"א שם.

כח פרי"ח ס"ב.
כט תשובת הגאונים, הנבאה שבבלי הקטש ס' ריא.
נשה משה ס"ק תקפ"ג. שירי כנסת הגדולה הגב"י
אות ג. ח"י ס"ק ד.
ל ב"י ד"ה ודא. שו"ע ס"ג.
לא רוקח ס' רע"ג. טור. מרדכי רמז תקל"ג. הגהות
מימנויות פ"ג אות י. שו"ע שם.
לב הגהות מימנויות שם. שו"ע שם.
לג סעף ב.
לד ראה לעיל ס' תל"ד ס"ז וש"ג.
לה סעף כה.
לו סעף ו.
לז מהר"ל הל' אפית המצות (ע' סה), בשם מהר"י
רוקח (ראו לירבק).
לח ע"י אגיה זוטא ס"ק ג (ראוין לירבק). וראה לעיל
ס' תמה ק"א סוף ס"ק יח: ולה נתבון המ"א שם
(ס"ב כ': וירבקין והשיבו), ולא כמ"ש הב"ח (ס"ב ד"ה

הלכות פסח תס

ז אין עושין סריקין המצויירין⁹¹ דהיינו לצייר במצות כמין חיה ועוף⁹² לפי שהוא שוהא עליהן לציירן ופעמים יבואו לדידי חיומין ע"י שהיית זוי⁹³ ואפילו המצות הן רקוקים דקים שאינן ממחרין להחמיץ⁹⁴ אף על פי כן אסרו חכמים ואפילו רוצה לעשות הציור על ידי דפוס⁹⁵ שאינו שוהא כלום אף על פי כן לא הלכו חכמים בגזירתם לפי שהרואה שיאפה מצות מצויירות אינו יודע שנעשו על ידי דפוס ויבא להתיר לעשות בלא דפוס⁹⁶:

ח אבל הניקור שמנקרין המצות כדי שלא יתפחו⁹⁷ אף על פי שעושה ע"י מסרק ונעשה כעין ציור על המצה מכל מקום כיון שאינו מתכוין לציור⁹⁸ ה"ז מותר ומכל מקום טוב למחר לעשותו בכל מה דאפשר⁹⁹ שהרי כשמנקר מקצתה האחר שוהא מקצתה השני בלא עסק בלא¹⁰⁰:

ט אם עבר ועשה ציורין על המצות מותרות באכילה אם לא שהו בציון שיעור חיומין¹⁰¹ ואפילו לכתחלה אדם יוצא בהן ידי חובתו¹⁰²:

י אין עושין מצה עבה מפה¹⁰³ שכשהיא עבה כל כך יש לחוש שמא לא ישלוט חום האש בתוכה ותתחמץ בתוכה כשעת אפייתה¹⁰⁴ אבל פחות מטפח אפילו משהו מותר לעשות לכתחלה מעיקר הדין¹⁰⁵ לפי שהחם התנור שולט בתוך עוביו כשאין בו מפה ומכל מקום טוב לעשות המצות רקוקין דקין¹⁰⁶ שאין ממחרין להחמיץ כל כך כמו העבות¹⁰⁷ כשעדיין הן חזין לחנור ואם עבר ועשה מצות עבות מפה או יותר מותרות באכילה¹⁰⁸ ומכל מקום יש לעיין בתוך עוביה אם נאפית יפה ולא נתחמצה שם ואף על פי כן טוב שלא ליקח אותה למצות מצוה¹⁰⁹:

יא אין להקל כמה שהחמירו הקדמונים שלא לעשות בפסח מיני מולייתות שקורין פאנר"ש או פלאדינ"ש¹¹⁰ דהיינו עיסות מצות ממולאות בכשר¹¹¹ או בנבניה¹¹² לפי שבשעת אפייה יוצא ליחה מהבשר והנבניה ומלחלת את העיסה ומעכבת אפייתה ועוד שליחה זו דינה כמו פירות שבשלהם מתערבים בעיסה שנילושה במים היא ממחרת להחמיץ מיד¹¹³ כמו שיתבאר בס"י תס"ב¹¹⁴ ואם כן יש לחוש שמא כשיצאה הליחה לתוך העיסה נתחמצה מיד קודם שהספיק חום האש לשלוט בה לאפותה.

וכן אין ליחן בצינים לתוך המצה שיתאפה עמהם¹¹⁵ לפי שהליחה היוצאה מהם מעכבת

טד רב יוסף שם ל"ג, א. רש"י שם ר"ה אם אמרו (ש"כ) יוסף בא לאמור עובי מפה). רבנו ירוחם נתיב ה' ח"ג (מב, ב). ש"ע ס"ה.
טו לבוש ס"ה.
טז ח"י ס"ק מז. פ"ח י"ד ס"י צו בקונטרס ארזין. ובלעזל ס"י תבנז ס"ג.
טז רבנו ירוחם שם. ש"ת מהרי"ל נוויד ס"י קנז. רמ"א ס"ד, ב"ח ס"ד סד"ה מתיר.
טח רש"י שם ר"ה עושין פריקין. מהרי"ל וי"ל ורמ"א שם.
טט וד"א ס"ק ד. ח"י ס"ק ד.
ע ח"י שם.
עא אדחות חיים הל' תמן ונצה ס"י סב. ש"ע ס"ו.
עב וד"א ס"ק ה.
עג ראה לעיל ס"י קפח ס"ג. סדר ברה"ב פ"ב ח"ב.
עד מ"א שם.
עה סעף ג.
עו אדחות חיים שם ס"ב. ש"ע ס"ג.

נב ברייתא דף לו ע"א. מור וש"ע ס"ד.
נג ר"ח נז"ח (ח"ב ע' צו) בשם הגאונים (דמנות יונים ודגים ושאר צורות). מור וש"ע שם.
נד וד"י שם ר"ה שוהא. לבוש ס"ה.
נה דלא קי"ל רבוי יוסי שם שצנור בוח. ב"ח ס"ב ר"ה אין עושין. ס"ז ס"ק ה. ח"י ס"ק ג.
נו ברייתא שם. רמב"ם פ"ה המ"ז. ח"י ס"ק יא. וראה מור בשם הרא"ש (פ"ב ס"י לו) וש"ע, שלא להלק בין נתחמץ לבדלי בתום.
נז ראה ברייתא שם. רמב"ם שם.
נח סוד וש"ע ס"ד.
נט וד"א ס"ק ג.
ס סוד וש"ע שם.
סא וד"א ס"י תנז ס"ק ד.
סב רבנו ירוחם נתיב ה' ח"ג (מא, ב). ב"י ר"ה כתב רבנו ירוחם, ב"ח ס"ה ס"ה אין עושין. ס"ז ס"ק ד.
סג שם ל"ג, א. בברייתא. רבנו ירוחם וכו' וכו' וכו' שם. וראה לעיל ס"י תנז ס"ה. הע"ב תשנ"ז ע' 43.

הלכות פסח תס"ח

שז

אפייתו ואפילו ביצה מבושלת אין ליתן¹⁰ אע"פ שאין ליחה יוצאת ממנה מכל מקום במקום הביצה אין חום האש שולט שם ואין נאפה שם ויפה ואפילו בדיעבד ששכח ונתן אותה בתוך המצה יש לאסור המצה באכילה ובהנאה לפי מנהגינו שאנו אוסרין מצה שנתכפלה בתנור לפי שאין חום האש שולט במקום הכפל¹¹ כמו שיתבאר בס"ה תס"א¹² ע"ש:

יב אבל אם נתן לתוכה זרעונים אפילו אינם כתושים מותרת באכילה לפי שדבר קטן כזה אינו מעכב אפייתה⁹ ומכל מקום לכתחלה יש לזהר⁸ שלא ליתן לתוכה אפילו דברים קטנים אלא אם כן הם כתושים לפי שיש מי שאומר¹³ שאפילו דברים קטנים מעכבים את האפייה:

תס"א דיני אפיית המצה וכאיוה מצה יוצא ידי חובתו וכו' כ"ט סעיפים:

א תנור שאפי בו חמץ כשרוצה לאפות בו מצה צריך להכשירו על ידי ליבון באור כרין כל חרס¹⁴ שאין לו הכשר אלא על ידי ליבון¹⁵ לפיכך צריך להסיקו כל כך עד שיהיו ניצוצות ניתזין ממנה¹⁶ שבפחות מכן אינו נקרא ליבון גמור¹⁷ כמו שנתבאר בס"ה תנ"א¹⁸.

וצריך לזהר שילכו הגחלים על פני כולו (כדי להכשיר את כולו) ואין די לו (להכשירו) בלהבה בלבד לפי שכמו שבכל השנה כשנאפה חמץ בתוכו בולע ממש על ידי גחלים (שמפורים אותם על גבי התנור קודם האפייה) כך הוא פולטו על ידי גחלים לפיכך אפילו אם הסיקוהו כמה פעמים קודם הפסח אינו מספיק להתיר לאפות בו מצה לכתחלה אלא אם כן כיון להתירו לצורך הפסח כי שמא לא הלכו הגחלים על פני כולו כל זמן שלא נתכוין לכך¹⁹.

אבל בדיעבד שעבר ואפה בו מצות יש להתירם באכילה דביון שהוסק כמה פעמים קרוב הדבר שהיו גחלים על פני כולו פעם במקצת זה ופעם במקצת זה אבל אם לא הוסק אלא פעם אחת ולא כיון להתירו לצורך הפסח על ידי הוסק זה וספק לנו אם הלכו הגחלים על פני כולו יש לאסור אפילו בדיעבד!

ב יש נוהגין להטיל בתנור קרקע חדשה כדי שלא יצטרכו להכשירו ע"י הוסק²⁰ שהחמץ הבלוע כנגו ובקורותיו הוא נפלט על ידי ליבון השלהבת כשמסקין אותו לאפות בו המצות²¹ ומנהג יפה הוא²² ובלבד שיטילו בו קרקע עבה בכדי אצבע²³ או יותר על פני

עז ארות חיים שם. מ"א שם.

עח ח"א שם. ח"י ס"ק י"ג.

עט סעיף פז.

פ מ"א שם.

פא מ"א ח"י (השרי בדיעבד). וראה גם לעיל סי'

תנה ס"ב.

פב מ"ז ס"ק ג.

סימן תס"א

א מ"א ס"ק א. וראה לעיל סי' תנ"ב (אייתי יש ללבוש שנבנה מרחם התנור דין כלי חרס) וס"ג (בבלי מנחות שמשמש ע"י האור, שנמשך להלב מני בהגעלה, או ליבון קל, ובהמין - רק בהפסח מרובה). לקמן סי' תעד ס"ז (גם לענין מבשר חלבל).

ב ל"גוה סי' תנ"א סוף ס"ב (נעם בתנור של חרס מעיל היסק מבפנים). וראה מ"א שם ס"ק ד. אלה וטא שם

ס"ק כו. ח"י שם ס"ק מט וכאן ס"ק א. לעיל שם ס"ה. מ"ט וציונים.

ג ירושלמי סוף ע"ז (בסבין). הרב (רמנו) יונה (בתנור), הובא בסוד. שו"ע ס"א.

ד רק ליבון קל (שמעיל בבלי מנחות כמו הגעלה), כרעיל שם ס"א.

ה סעיף ג.

ו רמנו יונה. הובא במור וש"ע שם. וכו"ה לקמן סי' תעד סמ"ו. וראה שאלי ציון ח"ב סי' י"ז אות ד.

ז ח"א שם. ח"י ס"ק ב.

ח סוד וש"ע ס"א.

ט ח"א ס"ק ב.

י מור וש"ע שם.

יא ל"גוה ס"א. מ"א שם. וראה גם לעיל סי' תנ"ב סמ"ח סמ"א וסמ"ה (שבלא הכשיר לא מני בהפסח סדין למצות מצות). ושם סוף סמ"ה, דדיוני הרוב (הרל).